

A 80 éves Kishegyi Simon köszöntése¹

Megtisztelő lehetőség, hogy a *Magyar Néprajzi Társaság Nemzetiségi Szakosztálya*, a *Honismereti Szövetség*, a barátok és munkatársak nevében is köszönhetjük *Kishegyi Simont*, ezen az ünnepélyes fórumon. Ünneplésünk oka kettős: egyik, hogy *Kishegyi Simon* 80 esztendő, a másik, hogy tartalmas pályafutása elismeréseként ez év augusztus 20-án nyújtották át számára a parlamentben a *Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztje* kitüntetését.

Köszöntjük hát az arra érdemes nagyszerű embert, a népművészeti hagyományok őrizőjét, a honismereti tevékenység szorgalmazóját. Köszöntjük a különböző állami és társadalmi feladatkörben a magyar, német és más kisebbségi kultúra fennmaradásáért, de, szűkebb hazája, a bajai térség javára is mindmáig fardadatlanul tevékenykedő embert.

Emlékeztetőül élete fontosabb fordulópontjainak lapjait szeretnénk fellapozni., amely akár egy közép-európai történelemkönyv tipikus illusztrációja is lehetne.

Kishegyi Simon 1928. augusztus 31-én a született Nemesnádudvaron, német nyelvű családban. Azon kevesek közé tartozik, akik az elmúlt több mint háromnegyedik évszázad mozgalmas, sőt viharos évtizedei után, szerterágazó, járási, megyei, sőt országos hatású tevékenysége ellenére is mindvégig ragaszkodott szülőfalujához, ma is ott lakik, ahol született. Nem véletlenül szeretnénk ezt a tényt is kiemelni. Most, amikor a falvak leépülésének korát is éljük, az ő személye jó példázat arra, hogy városon kívül is van ország, ahol nagyszerű, megbecsülésre érdemes, alkotó emberek élnek.

Gyermekkorában még látta az első világháború rokkantjait, gyermekként megélte a Horthy-korszak nagy gazdasági válságát, paraszt szülei kemény küzdelmét, a második világháború készülődését, szinte ifjú fejjel a háborút s majd a német családokat sújtó üldözéseket, a ki- és áttelepítéseket. Az öt elemi iskolát saját falujában járta ki magyar és német nyelven. 1939–1947 közt Kalocsán a *Jézus Társasági Szent István Gimnázium* tanulója. Érettségi előtt áll, amikor német származásuk miatt szüleit is háborús bűnösnek nyilvánítják és 1947 áprilisában minden vagyonuktól megfosztják és elhurcolják. Történik ez velük annak ellenére, hogy mint magyar érzelmű család, kitelepítésre nem kerülnek, sőt 1946 márciusában nem is németről, hanem kun eredetű *Kimernikről Kishegyire* magyarosítják nevüket.

1947-ben még felveszik az állatorvosi egyetemre, ahonnét, mint osztályidegent 1948-ban eltávolítják. Mint jó focistát ismervén, tanára tanácsára különbözettel beiratkozik a kalocsai tanítóképzőbe, ahol 1949-ben tanítói oklevelet szerez. Kinevezést nem nyer, 1949 októbertől kinevezés nélkül kezd matematikát, kémiát, fizikát, technikai ismereteket tanítani Nemesnádudvaron. Közben a Földműves Szövetkezetben, és másutt vállal állást. Pedagógusnak 1950-ben előbb Mélykútra, majd szülőfalujába nevezik ki.

Kishegyi Simon közéleti pályája is itt kezdődik. Első feladatának tekinti, hogy bekapcsolódjék a helyi ifjúsági sportéletbe, majd ösztönzőleg segíti más községek sportéletének kibontakozását. Ekkortájt kezdi összegyűjteni szülőfaluja népi hagyományait. Legjobb népzenei forrása éppen nagyanyja volt. 1950/51 telén német táncsoportot alakít Nemesnádudvaron, amely akkor bátor kiállást jelentett, hiszen éveken át csupán egyetlen ilyen német nemzetiségű kulturális közösség volt Magyarországon. (Az akkori politikai állapotokra jellemző, hogy az első táncos fiúkat német éneklésért a rendőrség tetteleg is bántalmazta.) Szívós és lelkes tevékenységére jellemző, hogy mindezek ellenére 1955 májusában Gyulán rendezett *Országos Népművészeti Fesztiválon* Bács-Kiskun megyét már Kishegyi Simon német kulturális csoportja képviselhette. Itt figyel föl rá *dr. Wild Frigyes*, a Német Szövetség későbbi főtítkára és *Rábai Miklós*, az Állami Népi Együttes vezetője.

¹ Elhangzott 2008. december 3-án Baján, a Türr István Múzeumban rendezett ünnepi felolvasó ülésen. (Szerk.)

1955-ben egyike azoknak, akik megalakítják a *Magyarországi Németek Demokratikus Szövetségét*, illetve annak Ifjúsági és Kulturális Bizottságába választják. A *Művelődési Minisztérium* ez időtájtban rendszeresíti a nemzetiségi kulturális körutakat. A Pest, Győr-Sopron és Komárom megyék németlakta településein szervezett első német körútra is Kishegyi Simon nemesnádudvari német táncsoportját kéri fel. Mindehhez abban az időben még bátor kiállás kellett, ugyanakkor ez az akkori légkörben óriási élményt és előrelépést is jelentett hazai nemzetiségi körökben. *Kishegyi Simon* azok egyike, akik az anyanyelvi oktatás fontosságát felismerve, a német iskolai nyelvoktatás beindításában jégtörő munkát vállal Bács-Kiskun megyében. Szinte személyesen házal, járja a falvakat, melynek eredménye, hogy a két első iskolában Garán és Nemesnádudvaron, sőt mellette Baján a *III. Béla Gimnáziumban* is sikerült a német nyelvoktatást bevezetni. Ősztönzésének, személyes közreműködésének része van abban, hogy 1963-ban Hajóson és Hartán is beindul a német kulturális tevékenység.

Saját szülőfaluján túlrá igazán 1964-ben sikerül tevékenységét kiterjeszteni, amikor a *Hazafias Népfront* bajai járási titkára lesz. Munkásságának köszönhetően szinte minden településen sikerül honismereti szakkört szerveznie. 1968-ban már közművelődési felügyelő a bajai járásban, 69-ben pedig Bács-Kiskun megye kulturális bizottságának elnöke és a bajai járás TIT titkára.

Ebben az időben a megye sokat nyert azáltal, hogy olyan széles látókörű megyei tanácselnöke volt, mint *Gajdócsi István*. Ő Kishegyi Simonban felfedezvén a lendületes, kreatív kultúrmunkást, azzal bízta meg, hogy a Népművelési Intézzel közösen készítsék elő és szervezzék meg Baján az első *Dunamenti Nemzetközi Folklorfesztivált* 1971-ben. Mint ismeretes, későbbiekben már Kalocsa központtal, a négyévenként megrendezett nagy nemzetközi rendezvénynek óriási sikere és visszhangja lett. 1972-ben megszervezi a *Bácska Művészeti Együttest*, amely a megye négy legjobb táncművészeti együtteséből (Érsekcsanád, Bátmonostor, Hercegszántó, Nemesnádudvar) állt össze. Az 1980-as évek elején személyesen segíti a magyar-NDK államközi szerződések alapján hazánkban kutató *dr. Axel Hesse* német népzene, és *dr. Kurt Petermann* néptánc kutató professzorok gyűjtőmunkáját a bajai régióban, mindenekelőtt Nemesnádudvaron. De hasonlóképpen kalauzolta az általa már ismert kiváló adatközlőkhöz *Hollós Lajos* hazai német népzene-kutatót is.

Úgy hírlík, hogy mint a megyei kulturális bizottság elnöke, minden magyar, német, szlovák és „dél-szláv” művelődési tevékenység, művészeti együttes ügyét egyformán szívén viselte. Saját munkáját illetően is mindig igényes, pontos volt, ugyanakkor munkatársaihoz baráti és segítőkész, jó kapcsolat fűzte, de következetes és szigorú vezető.

Kishegyi Simon a szerteágazó megyei munkakör helyett 1973-ban iskola igazgatóságot vállalt saját falujában, ahonnan 1988-ban vonult nyugdíjba. Mint említettük, ma is szülőfalujában él.

Manapság nemzetiségi ügyekben mindent illik lekicsinyelni, ami a szocializmus 40 esztendeje alatt történt. Pedig állíthatjuk, hogy ha azokban az évtizedekben nincsenek olyan lelkes emberek, mint többek között *Kishegyi Simon*, ma már nem lenne kisebbség, nem lenne miről beszéljünk.

Mint már említettük, mint bátor kezdeményező, egyike a *Magyarországi Németek Szövetsége* megalapítóinak 1955-ben. Előbb az *Országos Ifjúsági és Kulturális Bizottságnak* vezetőségi tagja s egy időben a *Bács-Kiskun Megyei Németek Szövetségének* elnöke is. A későbbiekben egészen 1998-ig a Német Szövetség elnökségének tagja és 1995-ig a Kulturális Bizottság elnöke. Az 1995-ben alakuló kisebbségi önkormányzatok idején a bajai térségben szervezi, segíti az újonnan alakuló helyi német önkormányzati egységeket.

Kishegyi Simon eredetileg állatorvosnak készült, ahonnan osztályidegenként eltávolítják. Habár kényszerből kerül a tanítói pályára, felfedezvén az oktatói munka szépségeit, levelező úton a *Juhász Gyula Tanárképző Főiskolát* is elvégzi. Tehát ebben a országban is volt valami jó, mindenesetre személyében a bajai régió, elsősorban Nemesnádudvar egy kiváló pedagógust, igazgatót és művelődés-szervezőt nyert. Mint pedagógus sem rekedt meg iskolája falai között, számára nem volt elegendő a tantervi és óratervi feladat. Azon túl is nagy figyelmet szentel az anyanyelvi oktatásnak, gyermekei mindenütt eredménnyel vettek részt a különböző nyelvi, matematikai, kémiai és más tantárgyi vetélkedőkön. 1972-ben a Bajai Tanítóképzőben *Magyar Pedagógiai Társaságon* belül megalakítják *Nemzetiségi Szakosztályt*, annak ma is tagja. Ez irányú tevékenységét a „*Gyermekekért Érdemem*” és a „*Pedagógus Szolgálati Emlékéremmel*” jutalmazták (1988-ban).

Kishegyi Simon honismereti és helytörténeti tevékenysége tulajdonképpen 1964-ben kezd kibontakozni, amikor a *Bajai Járási Hazafias Népfront Bizottságának* titkára lesz. Akkor „szinte a járás minden falujában sikerült honismereti szakkört szerveznie” – mondja. Szorgalmazza a helyi történelem rögzítését, a történelmi dokumentumok feltárását, a helytörténeti monográfiák írását. Odafigyel, hogy a né-

met népművészeti együttesek tiszta forrásból meríthessenek. Egyik szervezője a *"Reicht Brüderlich die Hand!"* című országos német kulturális vetélkedőknek. *Solymos Ede* kiváló bajai muzeológussal együtt gyűjti az anyagi kultúra értékes emlékeit. Nem kevés érdeme volt abban, hogy Nemesnádudvaron 1973-ban már helytörténeti múzeum született, amelynek megnyitására *Ortutay Gyulát* kérte fel. Ettől kezdve folyamatosan jegyzik a község krónikáját, amely a helyi könyvtárban található. 1988-ban, nyugdíjba vonulása után első dolga volt a Mainzi Gutenberg Egyetemről *dr. Schwedt* professzort és feleségét 10 doktorandusz tanítványával együtt néprajzi kutatómunkára falujába meghívni. Az anyagból azóta *"Leben und zusammenleben in Nadwar"* címmel jeles monográfia született.

Csak sajnálhatjuk, hogy több kötetnyi honismereti anyagát eddig nem publikálta. Ő is abba a hibába esik, hogy nincs szíve kitenni a pontot, hogy eddig tartott a gyűjtés, most következnek a kiadványozás. Merthogy *Kishegyi Simon* a jelenben is fáradhatatlanul kutat, jegyzetel, egyházi dokumentumokat is elő. Felfedezéseiből otthon és másutt előadásokat tart. Szívesen járul hozzá, hogy főiskolások, egyetemi hallgatók eddigi gyűjtéseiből merítsenek. Mint mentor, eddig több mint 30 végzős hallgató szakdolgozatához nyújtott segítséget.

Kishegyi Simon a közművelődés ezermestere volt Bács-Kiskun megyében. Munkásságát számos kitüntetéssel ismerték el. Többek közt: *„Pro Cultura Minoritatum Hungariae”* (2006); *„Ehrenmüdel in Gold”* (a magyarországi némettség legmagasabb elismerése); *Országos Honismereti Emlékérem*; s végül a *Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztje* (2008).

Kishegyi Simon ma is egészséges, fáradhatatlanul szervez és kutat. Kívánunk neki még hosszú és termékeny éveket!

Eperjessy Ernő

Az I. Pest megyei „Honismereti Barangoló” Vándorgyűlés Kiskunlacházán

Évek óta törtük a fejünket, hogy milyen rendezvényforma volna legmegfelelőbb ennek a szétagolt, sok tájegységet magába foglaló Pest megyének, amely minél több, a honismeretet szerető, kedvelő, ezt a tevékenységet örömmel és eredményesen végző, elsősorban nem szakembert mozgósítana. Olyan rendezvényre gondoltunk, ami nemcsak találkozási lehetőséget, de fórumot, továbbképzési és tájékoztatói lehetőséget is ad a résztvevőknek. Olyanra, ahol a megye különböző tájain lakó honismeretesek megismerkedhetnek megyéjük más sarkában élő és tevékenykedő kollégáik által végzett munkával.

Az ötlet három évvel ezelőtt született meg: szervezzünk „honismereti barangolót”, olyan vándorgyűlést, mint amilyenek régen is voltak. Így minden évben a megye más részében találkozhatnánk. Lehetne több napos, hogy legyen időnk odautazni, ne kelljen az órát nézni, mikor indul vissza a vonat, vagy a busz, hogy még éjfélre hazaérjünk. Legyenek érdekes előadások azokról a kérdésekről, amelyek segítik a résztvevők munkáját és legyen egy kicsit több idő, hogy megismerkedhessenek a vendéglátó helység nevezetességeivel, szépségeivel, érdekességeivel, illetve annak környékével, az ott folyó honismereti-helytörténeti-hagyományörző tevékenységgel. *Találkozóra akartunk hívni mindenkit*, aki szereti szűkebb pátriáját és szeretne tenni is érte. Szeretné megtudni, mások hogyan teszik mindezt és szeretné a szerzett tapasztalatokat otthon kamatoztatni.

Hagyományteremtő céllal kezdeményeztük ezt a találkozót, amit vándorgyűlés formájában minden évben, Pest megye más tájegységében, más település szervezésében szeretnénk megrendezni. *Célunk volt*, hogy Pest megyében, vagy az új meghatározással – Budapestiekkel közösen – a közép-magyarországi régióban a honismeret-helytörténet-hagyományörzés valamely ágával foglalkozó civil szervezetek tagjai megismerjék a megyében tevékenykedő civil szervezetek munkáját.

Így a vándorgyűlés-jelleggel megrendezett találkozó alkalmával nemcsak a honismereti munka módszereinek új vagy más formáival, de minden évben a megye egy-egy újabb településével, annak környezetével is megismerkedhetnek a résztvevők. Azt akartuk, hogy ezek a találkozók ne csak formailag, de tartalmukban is hozzájáruljanak ahhoz, hogy Pest megyében minél szélesebb körben helyet kapjanak az értékeket őrző, hagyományokat ápoló civil szervezetek, hogy jobban megismerkedhessenek a

megye és a régió lakói saját megyéjükkel, annak történeti, művelődéstörténeti értékeivel, erősítve a szülőföld szeretetét és a megye lakóinak identitását. Tenni akartuk ezt annál is inkább, mert tapasztalataink szerint a honismerettel foglalkozó civil szervezetek csak a saját lakóhelyükön belül tevékenykednek, s idestova húsz éve nincs vagy alig van olyan megyei platformjuk, ahol közösen megszólalhatnak, tapasztalataikat kicserélhetik, vagy módszerbeli, szakmai támogatást kaphatnának munkájukhoz.

Két évig sikertelenül pályáztunk, önerőből azonban sosem volt annyi tehetségünk, hogy ilyen három napos, sok embert mozgató, szállást-étkeztést és programot is nyújtó rendezvényt szervezzünk. 2008-ban végre siker koronázta a próbálkozásunkat. A januári közgyűlésünkön a kiskunlacházi tagjaink felajánlották, ha sikerül pályáznunk, ők vállalják a házigazda szerepét. Elsőnek a Nemzeti Kulturális Alap pályázatán nyertünk, majd az NCA-nál kaptunk segítséget működésünkhöz, végül a Művészeti és Szabadművelődési Alapítványtól is kaptunk támogatást. Sajnos, a megyei pályázatunkat „forrás hiányában” elutasították. Bár ez a pénzalap sem volt elegendő, de elég volt az induláshoz.

Összeállítottunk egy lehetséges programtervet, nyár végén az elnökség leutazott Kiskunlacházára, ahol felkerestük a tervezett programok színhelyét, beszéltünk azok gazdáival, illetve működtetőivel. Nem várt, kellemes fogadtatásban volt részünk az önkormányzat részéről. Dr. Répás József polgármester úr felajánlotta, szeretne a nagyközség is vendéglátó-szervező házigazdaként a rendezvényen szerepelni, így rendelkezésünkre bocsátják a *Petőfi Sándor Művelődési Ház* dísztermét és a Ház munkatársainak segítségét, valamint a vasárnapi, környékbeli „barangolásunkhoz” két mikrobuszt adnak. A rendezvény mellé állt a *kiskun kapitány* is, amely tisztséget 2008-tól három éven át egy kiskunlacházi kiskun, *Fábián József* tölt be. Megkerestük a *helybéli vendéglősöket* az étkezések bonyolításához és náluk is kaptunk némi kedvezményt. A *Református Egyházközség* részéről a vasárnapi programhoz megkaptuk a *Közösségi Ház nagytermét*, illetve lehetőség nyílt *szálláshelyek* igénybevételére is. A többi szálláshelyre a lacháziai *falusi vendéglátó* családi házaiban kaptunk lehetőséget.

A toborzó levelet tagtársainkon kívül elküldtük a Budapesti Honismereti Társaságnak, akikkel egyesületünknek együttműködési szerződése van, s akikkel mi Pest megyeiek egyébként is a Közép-magyarországi Régiót alkotjuk, valamint a határon túli ipolyváriaknak és ipolyvarbóiaknak, továbbá a megyében működő helytörténeti könyvtárosoknak is. A *vándorgyűlésen való részvétel térítésmentes volt*. (A résztvevőknek csak az utiköltséget kellett fizetniük). A *résztvevőket előzetes jelentkezés alapján* a Pest megyei Honismereti Egyesület és a Budapesti Honismereti Társaság, valamint északi szomszédaink egyesületi tagjai közül vártuk, de a *rendezvény nyitott volt* a honismeret-helytörténet valamely ágával foglalkozó személyek, város- és faluvédő-szépítő, néprajzi bemutatóházak működtető, hagyományörzéssel foglalkozó klubok, egyesületek, népdalkörök tagjai számára, és szeretettel vártuk azokat is, akik csak egy-egy napot kívántak, vagy tudtak velünk tölteni. Eredetileg 60 főre számítottunk, végül, több mint hetvenen írták alá a jelenléti ívet. Am ha a programokat is figyelembe vesszük, a nem regisztrált érdeklődőkkel együtt csaknem százan fordultak meg a három nap alatt az előadásokon és az egyéb programokon.

A vándorgyűlés megrendezésére 2008. november 7–8–9-én került sor Kiskunlacházán és annak egy régen beolvadt településén, Peregen. A rendezvény házigazdája a *Pest megyei Erdy János Honismereti Egyesület*, valamint annak kiskunlacházi tagszervezetei és tagjai, az „*Örökségem az Örökséged*” Egyesület, a *Peregi Nyugdíjas Hagyományörző Egyesület* és a *Lacházi Kiskun Nyugdíjas Egyesület*, valamint *Kiskunlacháza Nagyközség Önkormányzata* és a *Petőfi Sándor Művelődési Központ és Könyvtár*. A rendezvény helyi szervezői és háziasszonyai: *Erdélyiné Horváth Terézia* népi iparművész és *Gál Róza* nyugdíjas tanár, helytörténész voltak, akiknek lelkiismeretes munkájáért ezúton is köszönetet kell mondanunk. A szervezést *Halminé Bartó Anna* egyesületi tükár irányította.

Az első napon, pénteken a hivatalos köszöntök után a kiskunokról hallgattunk meg egy igaz mesét „*Itt születtem én...*” címmel dr. *Peterdi Vera* muzeológustól (Magyar Nemzeti Múzeum), amit a kiskun-kapitány, *Fábián József* egészített ki a mai valósággal és a kiskun-hagyományok őrzéséről mondott szavaival. A következő előadó *Szonda István* etnográfus volt (a Magyarországi Tájházak Szövetségének elnökségi tagja), aki a néprajzi bemutatóházak létesítésének lehetőségeiről, problémáiról, hivatalos eljárásokról, a fenntartás feladatairól – valamint – a falusi turizmus lehetőségeiről a honismeret-helytörténet, hagyományörzés és a hagyományörző rendezvények felhasználásáról beszélt igen részletesen és szemléletesen, példákkal, képi bemutatókkal kiegészítve mondandóját. Az előadásokat *konzultáció* követte, majd a helybéli könyvtáros segítségével honismereti *kiadvány-börzét* rendeztünk a résztvevők által hozott könyvekből, prospektusokból, helyi lapokból, ismertetőkből és honismereti tankönyvekből.

Az este fénypontja a „Lacházi” Vendéglőben rendezett „lacházi nemzetiszínű vacsora” volt, melynek március 15-ék alkalmából immár százéves hagyománya van a helybeliek körében.

A második nap reggelén a Református Gyülekezeti Házban folytattuk az előadások sorát, ahol a helytörténeti kiadványok és a helytörténetírás problémáival foglalkozott dr. Csorba Csaba nyugalmazott főiskolai docens, majd a helytörténetírás egy speciális ágáról, a krónikairásról, annak feladatairól és munkamódszereiről beszélt dr. Egey Tibor nyugalmazott levéltár-igazgató. Ezután felkerekedtünk és falunézó barangolásra indultunk Kiskunlacházán és Peregen az öreg utcákat és öreg házakat vallattuk a múlttól, az itt élő emberekről, a falu történetéről, szokásairól, híres-neves embereiről. Megkoszorúztuk a házat, ahol valaha Petőfi járt, és ahol Volly István, népdalgyűjtő született. Hűséges és fáradhatatlan helyi vezetőink, magukat tős-gyökeres kiskunnak, kiskunlacházinak vagy éppen pereginek vallották. Láttuk a műemlék református templomot, az előtte álló, ma már szinte sehol nem látható „szégyenkövet”, a romantikus szerelmi történetet idéző „angyalosházat” és Pokorniyik István bácsi régmúlt idők gyermekjátékainak lelkes bemutatóját. Este „Élőszóval, muzsikával” idéztek meg ma is élő, vagy régi, de újjáéledő szokásokat, hagyományokat a helybéli kiskunlacházi és a peregi vendéglátó egyesületek a vacsora előtt, közben és tartogattak meglepetést még a vacsora utánra is. Lacházi népdalok közös éneklésével fejeztük be az estét.

A harmadik napon, vasárnap autóbusszal Kiskunlacháza környékét barangoltuk be. Először Dömsödön, a Petőfi-házban jártunk, majd Szigetbecsére mentünk, ahol a Kertész-féle Fotómúzeumot és a nemrég elkészült biológiai bemutató-ösvényt néztük meg, végül Ráckeve történetével és nevezetes műemlékeivel ismerkedtünk Huszár István vezetésével. Késő délután, jó hangulatban ért véget a kirándulás.

Úgy gondoljuk, hogy a résztvevők igen kedvező véleménye alapján még több ilyen vándorgyűlés megszervezésére kell sort keríteniünk. Reméljük pénzünk, paripánk, fegyverünk és ugyanilyen lelkes segítők is kerülnek majd hozzá. A kiskunlacházaiak magasra tették a mércét, nem lesz könnyű dolguk a következő „Honismereti Barangoló” szervezőinek. Köszönet mindenkinek, aki hozzájárult a rendezvény sikeréhez. (A vándorgyűlésen készült fotók megtekinthetők a www.honismeret.hu honlapon)

Halminé Bartó Anna

Honismereti nap Füzesgyarmaton

2008. szeptember 6-án tartotta hagyományos Megyei Honismereti Napját a füzesgyarmati Csánki Dezső Helytörténeti Egyesület megalakulásának 35. évfordulója jegyében. Fekete János, az egyesület jelenlegi vezetője rövid áttekintést adott a szakkör majd egyesület történetéből. A Borbíró Lajos névvel fémjelzett szakkörnek hatalmas anyagot sikerült összegyűjtenie, megmentenie, amit az 1978 óta működő tájházban láthatnak az érdeklődők. Az Egyesület, mint a Karácsonyi János Megyei Honismereti Szövetség tagcsoportja működik, valamint a Magyar Mezőgazdasági Múzeum Baráti Körének is tagja. Különböző témakörökben helytörténeti füzeteket is megjelentetnek, immár a 74.-nél tartanak. Az 50 fővel működő, Pro-Urbe díjas egyesület gondol az utánpótlás nevelésre is, immár több éve rendeznek helytörténeti vetélkedőt fiataloknak március 15-én, illetve nyári ifjúsági honismereti tábort szerveznek a Tájháznál.

Idézet a beszámolóból: „A szakkör, később egyesület hivatalosan 1973 óta működik bejegyzettként, de a gyűjtőmunka már sokkal korábban elkezdődött. Az első nagyobb rendezvényünk 1973-ban az *Őseink hagyatéka* című kiállítás volt, amely alig fért el a hatalmas kultúrházban. Óriási lelkesedéssel fogadta a lakosság a bemutatót: milyen szépek a leporolt régiségek. Valóságos népi mozgalommá alakult (sok iskolás részvételével) a szűnik, padlások átvizsgálása, s naponta hoztak újabb tárgyakat és ajánlották fel a szakkörnek. Az alapító tagokhoz újak csatlakoztak. A különleges szarmata-korabeli leleteket a MTA munkatársai is megcsodálták. Egymást érték a népi írókkal rendezett író-olvasó találkozók. Hegyesi János – alapító tag – mellett Szabó Pál, Szabó Magda (füzesgyarmati kötődésű), Erdélyi József, Ladányi Mihály, Timár Máté s mások voltak a résztvevők a 150–200 fős hallgatósággal sorra került estéknek. Egymást érték a helytörténeti előadások. Akkor még könnyű volt toborozni az érdeklődőket egy-egy rendezvényre. A nagyközségben 24 jelentősebb szocialista brigád működött, és többekkel a szakkörnek együttműködési megállapodást is sikerült kötnie. Felelevenítettük a cuhárét, termé-

A Csánki Dezső Honismereti Egyesület tagjai 2008 nyarán, a fűzesgyarmati tájház udvarán

szetesen citeraszó mellett. Az egykori szocialista brigádnaplóból 19-et sikerült megmenteni, összegyűjteni, továbbá 32 nagy fotóalbum őrzi a kor eseményeit, 3300 fotóval.

A 35 év rövid idő Fűzesgyarmat történetében, de a kedvező és kedvezőtlen hatásaiban is jelentős változást rögzítenie kell a helytörténetnek.

A rendszerváltás előtti évtizedekben az üzemek, tsz-ek, szolgáltató vállalatok szinte elsöpörték a magángazdálkodást félreszorították az iparos mestereket, akik „művészei” voltak tanult szakmájuknak. A tehetséges iparosoknak nem volt életterük az üzemekben, csak egy-egy részfeladatot végeztek. A régi családi házakat lebontották és újakat építettek, ami korszerűbb volt ugyan, de csak napjainkban kezdik sajnálni az egyre nagyobb energiaszámlák miatt, hogy talán kisebb üvegfal vagy ablak is elég lett volna, s valahogy a kemencét is érdemes lett volna átmenteni. És persze a padlásról is kidobtak mindent a „szemétbe”. Elképzelni is szörnyű, hogy mennyi érték semmisült meg vagy került kepecék által Nyugatra, s csak kevés helyen „kapsoltak” időben (mint nálunk is) a lelkes aktivisták, hogy jó lenne ezeket a régi dolgokat összegyűjteni, hogy ne vesszenek kárba, s bemutatni a későbbi nemzedéknek.

S jött a rendszerváltás időszaka. Nincs tsz, nincs üzem és gyár, de nincs kőműves, asztalos, bádogos, gyékényes, kosárfonó sem, pedig exportcikk lenne a kosár, a himzés, s hogy mikor lesznek megint szakmák mesterei... Jó szokás szerint kidobódott minden, s maradt a nosztalgia, amikor egykori tsz és Áfész dolgozók, „ikaruszosok”, „barneválosok” majálison készült fotóit nézegetjük a Helytörténeti Egyesület albumában, amit sikerült megmenteni.

Folyik a közelmúlt, a „szocialista” időszak emlékeinek gyűjtése, mert ahogy tapasztaljuk, mára már ez is történelem. A honismeret a helytörténet szerepéről egy korábbi fűzetünk bevezetőjében ezt olvashatjuk: a honismeret értelme, jelentősége kézen fekvő... a múlt a maga idejében jelen volt, s a mostani jelenünk egyszer múltunkká lesz. Fűzesgyarmat történetében kiemelkedő helyet foglal el Gacsári István református lelkész egykori krónikája. A 170 éve megjelent krónikában azt írja, ajánlva gyűjtését: „Mí végre semmi fáradságain nem kimélve még szoros dolgaimmal és hivatalos foglalatosságaim közepe is, valamint mind azt, amit csak itt helyben össze meg összefűrkészem – micsoda szép kifejező szó – nyújtok, hagyok és ajánlok azzal a szíves kéréssel, hogy ezt megőrizzék.” S mi őrizzük becsülettel, hűen és mi is hagyományozzuk az utókor számára.

Harmincöt év alatt felbecsülhetetlen értékű szolgálatot tettünk, amikor összegyűjtöttük a múlt szellemi és tárgyi értékeit. Bizonyosság erre a Tájház óriási anyaga, fénykép- és iratgyűjteménye, az emléktáblák sora a szülőföld legkiválóbbjainak, az eddig megjelent fűzetek.

Fekete János

Honismereti események Somogyban

Kárpát-medencei Honismereti Találkozó Mesztegyőn

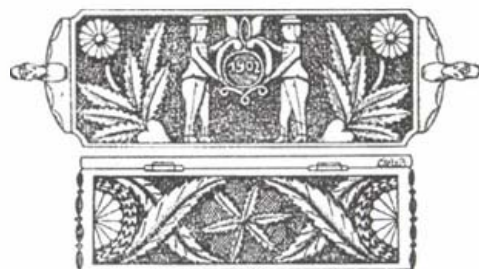
A XXII. Kárpát-medencei Ifjúsági Honismereti Találkozóra került sor 2008. augusztus 15–21. között Mesztegyőn, a Faluház és a helyi honismereti és természetvédő egyesület szervezésében. Kövesdiné Panyi Antónia vezetésével. A Kárpátaljáról (Beregszász, Nagymuzsaly), Erdélyből (Arad, Nagyalambfalva), és a Vajdaságból (Csantavér, Horgos) érkezett csoportokat és tanáraikat Nemes László polgármester, F. Tóth Mária, a Kulturális Minisztérium főtanácsosa, dr. Csorba Csaba az Országos Honismereti Szövetség alelnöke és Gálné Jáger Márta a Somogy Megyei Honismereti Egyesület elnöke köszöntötte. Gelencsér Attila, a Somogy Megyei Közgyűlés elnöke nevében Mayer István mondott megnyitó beszédet felolvasva a megyei közgyűlés elnökének üdvözlő levelét.

A reneszánsz jegyében szervezett gazdag program részeként a reneszánsz izek konyhájából adott különleges, több fogásos ízelítőt, Molnár Vilmos, a Nagyszakácsi Királyi Szakácsok verseny győztese. Reneszánsz dívatbemutatót és kézműves foglalkozásokat tartottak F. Tóth Mária és Székely Éva iparművész vezetésével. A rendezvényen több előadás hangzott el: a magyar várakról dr. Csorba Csaba történész, a somogyi konvent hiteleshelyi működéséről Gálné Jáger Márta főlevéltáros, Mátyás uralkodásának évtizedeiről és a népmondákról Hosszú Csaba és Árvai Ilona tanár beszélt. A magyarságtudatról, a határon túli magyarság helyzetéről Szászfalvi László országgyűlési képviselő beszélgetett a találkozó részvevőivel. A Biblia évről Kiss Iván marcali esperes plébános és Galambos Ferenc helyi plébános tartott megemlékezést és vetélkedőt is szerveztek. Az esti programokat a marcali Calypso kórus, a Bajtársi Egyesület énekkara és a mesztegyői népdalkör fellépése tette színesebbé.

Honismereti találkozó Somogyváron

A Somogy Megyei Honismereti Egyesület regionális honismereti találkozót és konferenciát szervezett 2008. október 16-án Somogyváron a Széchenyi-kastélyban a Somogyvári Bencés Apátság Történelmi Emlékhelyé avatásának 25. évfordulója alkalmából. Gálné Jáger Márta főlevéltáros, az egyesület elnöke, a tanácskozás vezetője köszöntőjében emlékeztette a résztvevőket arra, hogy az egykori avatási ünnepség a Kaposváron és Somogyban rendezett XI. Országos Honismereti Akadémia rendezvényének kiemelt eseménye volt. A jubileum tiszteletére szervezett találkozót és konferenciát Gelencsér Attila, Somogy Megye közgyűlésének elnöke és Möring József Attila polgármester, a térség országgyűlési képviselője nyitotta meg. Az Országos Honismereti Szövetség nevében dr. Csorba Csaba alelnök mondott köszöntőt és Honismereti Emléklapokat adott át: Möring József Attilának, Lőrincz Sándornak, a megyei önkormányzat fősztályvezető-helyettesének, dr. Sipos Imre helytörténész miklósi szerzetesnek, Bognár Zoltán kapolyi és Tóth Dénes vörsi helytörténészeknek. A honismereti mozgalom támogatásáért első ízben adományozott Emléklapot a Honismereti Szövetség országos elnöksége, az elismerést Somogy Megye Közgyűlése kapta, az Emléklapot Gelencsér Attila, a közgyűlés elnöke vette át. A rendezvényen előadást tartottak: a régészeti kutatások történetéről dr. Aradi Csilla régész, a Szent László-kultuszról dr. Csorba Csaba történész, a somogyvári helynevek névtani tanulságairól dr. Király Lajos nyelvész, a somogyi konvent oklevélkibocsátó tevékenységéről dr. Gál József ny. múzeumigazgató, Somogyvár jövőképéről Möring József Attila. Délután a résztvevők megtekintették a somogyvári Széchenyi-kastélyt és a bencés apátság romjait, tisztelettel adózva első temetkezési helyén nagy királyunk, Szent László emlékének.

Gálné Jáger Márta

Dunántúli borotvatartó (Csete Balázs rajza)

Príma-díjas honismereti kutatók

Dr. Kolta László, a Tolna megyei Egyed Antal Honismereti Egyesület alapító tagja

Nagyapja a XIX. század második felében Kossuth-párti volt. Édesapja burgenlandi parasztcsalád tizenkettedik gyermeke, evangélikus lelkész. Édesanyja Kőszeg környéki magyar óvónő. Vas megyéből települtek Bátaapátiba, itt született Laci bácsi 1922. január 29-én. Többször hívták nagy városokba, ő azonban ragaszkodott ahhoz a vidékhez, ahol szülei éltek, ahol ismeri az embereket. Tanítványait arra nevelte, hogy a múlt kavalkádjában tudjanak rendet és rendszert teremteni, amihez a családi múlton át, a lakóhely tradícióinak ismeretén keresztül vezet az út.

Az egyetemi évek után, 1944 szeptemberében tanítani kezdett. Október 20-án behívót kapott. Hajmáskér, Lengyelország, Csehország, majd hadifogolyként Franciaország következett. Megjárta a poklot, s életét itt befejezettnek tekintette. Szívósságának és szerencsésének köszönhetően 1946 májusában mégis hazatért. Édesapja lelkészi foglalkozása miatt klerikálisnak, hűségmozgalmi tagsága miatt sovínisztnak, nacionalistának kiáltották ki. Ennek ellenére fiatalon a bonyhádi diákokthoz, rövid ideig a közgazdasági technikum, majd a gimnázium igazgatója lett, ahonnan azonban később eltávolították. Ekkor megfogadta, nem vállal vezetői pozíciót. 1960-ban a megye középiskolai szakfelügyelőjévé választották. Huszonkét esztendőig ellenőrizte, irányította, tanácsokkal látta el kollégáit. Közben tanított.

Egyetemi szakdolgozatát és doktori disszertációját Perczel Mórról írta. 1956-ban, a bonyhádi gimnázium alapításának 150. évfordulójára kezdte kutatni az iskola múltját, pedig abban az időben kockázatos volt előállni egyházi alapítású iskola múltjával. Aztán a közgazdasági technikum megalakulásának körülményeit boncolgatta. Foglalkozott a Perczel családdal, a Hűség-mozgalommal, Bonyhád életének neves személyiségeivel, a város közművelődésével, a nyomdákkal, az egyesületi élettel, a munkásmozgalommal és feldolgozta szülőfaluja történetét. Elkészült a bonyhádi emlékhelyekről, szobrok-ról és emléktáblákról szóló dolgozata. A művelődési központban 1982 óta, 25 éve vezeti a honismereti kört.

Kolta Tanár Úr ma már kevesebb időt tölt kutatással. Unokái körül forog a világ. A gyermekszobában Európa-térkép díszíti a falat. A három fiúval gyakran bebarangolják azokat a helyeket, ahol a nagy-papa járt.

Munkásságát számos elismeréssel jutalmazták. A legrangosabb díjai: az Oktatás Kiváló Dolgozója, Kiváló Tanár, a Munka Érdemrend ezüst fokozata, a Magyar Köztársaság Arany Érdemkeresztje, Béli Mátyás-díj, Alkotói-díj. Bonyhád város 1987-ben díszpolgárává választotta, közéleti tevékenységéért 1998-ban Perczel-díjban részesítette.

Dr. Tóth Ferenc, ny. múzeumigazgató

A muzeológia, a helytörténeti kutatás és a kiadványszerkesztés eszközeivel ápolta Makó kulturális tradícióját, ébren tartotta a kistérség művelődési értékeit, és új tartalommal töltötte meg azokat. Működése során intézmények, múzeumi gyűjtemények születtek, városi szintű szellemi megújulás, módszeres tudományos kutatás bontakozott ki. Szakmai konferenciákat és tanácskozásokat szervezett; emléktáblák, szobrok fölállítását kezdeményezte. Országos egyesületeknek tagja, több helyi szervezet megalapítója. Egyaránt fontosnak tartotta a tudományos búvárkodást és azok közkinccsé tételét; vagyis a kutatást és a népművelést. Az általa írt és szerkesztett művekből több mint hétezer oldalnyi a világhálón is elérhető.

Makón született 1928. január 4-én. Középiskoláit a helyi Csanád Vezér Gimnáziumban végezte. A Szegedi Tudományegyetemen magyar-történelem szakos tanári oklevelet szerzett, de régészeti, néprajzi és művészettörténeti stúdiumokat is hallgatott. 1952-től a makói gimnáziumban tanított, két évig tanársegéd és könyvtáros volt az egyetem történeti tanszékén. Bölcsészdoktori disszertációját *Makó népi építészetéből* írta, Summa cum laude minősítéssel doktorált.

A néhány éves múltra visszatekintő József Attila Múzeum élére 1964-ben nevezték ki. Az intézménynek akkor se írógépe, se telefonja nem volt, helyiségei üresen tátongtak, de az új vezető tudta, hogy a kis múzeum nagyra hivatott intézmény lehet, hiszen Makó évszázadokig megyei székhely, piac-

körzeti központ; a hagymatermesztés átformálta gazdaságát, a parasztpolgári átalakulásban országosan élen járt. Igazgatóként elsők a múzeumi baráti kört alakította meg. A lokálpatriótáknak ez a lelkes csoportja hetente összeülve elhivatottan tervezte a város és a múzeum jövőjét. Havi rendszerességgel nyíló időszakos kiállításaival létrehozta a múzeum iránt érdeklődők szilárd táborát. Az intézmény néhány száz darabból álló gyűjteményét módszeresen gyarapította. Fokozatosan kialakította a néprajzi, képzőművészeti, irodalmi és történeti gyűjteményt. Negyed évszázad során sikerült elérnie, hogy a népelet tárgyai szám szerint megközelítették a nagy múltú szegedi múzeumét. József Attila kéziratokból és relikviákból pedig csak az Országos Petőfi Irodalmi Múzeum rendelkezett nagyobb gyűjteménnyel.

Fontosnak tartotta új múzeum és kiállítóhelyek létesítését. Elsők az irodalmi emlékmúzeum készült el, amelyet a neves mecénás, Espersit János születésének centenáriuma, 1979-ben avattak föl. A következő esztendőben fölépült a Pusztaszeri Nemzeti és Történelmi Emlékparkban a makói kertészkező életmódot bemutató hagymásház. 1981-ben adták át rendeltetésének az új múzeum főépületét. Megírta mindhárom épület állandó kiállításának forgatókönyvét. A rá következő esztendőben a múzeum telkén városi skanzen létesített, amely állt putriból, kovács–bognár műhelyből, apátfalvi házból, gazdasági melléképületekből és a rekonstruált Erdei Ferenc szülőházból. A skanzen épületeknek berendezéséhez forgatókönyveket írt. Mivel a pusztaszeri Emlékparkban hagymás ház létesült, kezdeményezte a szentendrei Országos Szabadtéri Múzeum részére makói gazdaház kiválasztását, melynek vásárolása megtörtént.

A múzeum szellemi kutató műhellyé is vált. Az igazgató megindította a *Múzeumi Baráti Kör Értesítőjét*, a *Makói Múzeumi Füzeteit*, a *Makói Múzeum Forráskiadványait* és a *Makói Múzeum Adattára* sorozatot. A kiadványok száma 25 év alatt meghaladta a százat.

Egyik kezdeményezője volt a Maros-menti Művésztelep szervezésének és a József Attila Irodalmi és Művelődési Bizottság megalakításának. Jeles évfordulók alkalmából tudományos üléseket, konferenciákat szervezett, több tucatnyi emléktábla állítását indítványozta. Mivel köztéri szobrokban szűköldött a város, mozgalom indult: váljon Makó szobrok városává. Kezdeményezésére készült el a *Megfáradt ember*, a „kalapos” József Attila, Dózsa György, Erdei Ferenc, dr. Tóth Aladár szoborportré; továbbá bronzreliefek Kőszeghy László, Horváth Mihály, Erdélyi Vazul püspökökről, Róka József püspöki helynökről. Hazakerült és fölláttották a Návay-emlékmű két beolvasztásra ítélt mellékalakját, illetve megszűletett a múzeum homlokzatán a karakteres épületplasztika.

Tóth Ferenc publikációinak száma meghaladja a négyszázat. Kutatta a szülőváros köztörténetét, politikátörténetét, településtörténetét, gazdaságtörténetét, művelődéstörténetét, egyháztörténetét, irodalomtörténetét, képzőművészetét, néprajzát. A hagyatéki leltárak, az inventáriumok kutatásával 1978-tól részt vett az *MTA Történelmi és kulturális emlékeinek és hagyományainak komplex kutatása* tudományos főirány vizsgálatában. Bekapcsolódott a Népművelési Intézet *Építészeti-lakásmódlakáskultúra* témakörben szervezett – Makón 65 családra kiterjedő – alapkutatásba. 1979-ben három makói ház teljes eszközfelvetelét végezte el.

Nagyobb önálló kötetei: *Egy makói hagymás család életútja*, *A makói ház*, *József Attila makói évei*, *a Száz magyar falu kincsháza* sorozatban *Apátfalva*, *Makói útkalauza* magyar, angol, német, francia, román nyelven jelent meg.

Az általa szerkesztett kiadványok száma megközelíti a kétszázat. Főszerkesztője a *Makói Monográfia* sorozatnak, amely nagyságrendjében az ország egyik legnagyobb terjedelmű ilyen vállalkozása. A hatkötetes sorozatban jelent meg két önálló munkája: *Makó régi térképei és A makói hagyma*. Szerkesztette és részben írta a monográfia 3. és 6. kötetét, több tanulmánya látott napvilágot a 4. kötetben. Hasonlóképpen szerkesztette és részben írta *Csongrád megye építészeti emlékei* összegző munkát, a *Makói Keresztény Értelmiségi Szövetség Füzeteit*, a *Makói Életrajzi Füzeteit*, a *Makói Hagymás Köteteket*, a *Szirbik Miklós Társaság Füzeteit*, az *Erdei Ferenc Társaság Füzeteit*, a *Makói Újságok Bibliográfiája* sorozatot, a *Földéaki történetek* kiadványait. *Révai Új Lexikona* munkatársa volt.

Tagja olyan országos egyesületeknek, mint a Magyar Néprajzi Társaság vagy a Történeti Társulat. Elnökséget vállalt a Keresztény Értelmiségi Szövetség városi csoportjánál, titkárságot a Szirbik Miklós Társaságnál, vezetőségi tag az Erdei Ferenc Társaságban. Elnöke a gimnázium Csanád-vezér alapítvány kuratóriumának.

Munkásságát kitüntetésekkel ismerték el: Szocialista Kultúráért (1970), Munka Érdemrend ezüst fokozat (1979), Makó Díszpolgára (1988), Móra Ferenc Emlékérem (1988), Tömörkény-díj (1994), a Csongrád Megyei Közgyűlés Alkotói Díja (1998), Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztje

(2002), Bél Mátyás Notitia Hungariae Emlékérem, Pápai Áldás (2003), Fraknoi Vilmos-díj (2006), Nagy György-alapítvány díja (2008), Arany Hagyma-díj (2008).

Tiszteletére megjelent kötetek: *Emléklapok Tóth Ferencnek* (1988.); *Tanulmányok. Tóth Ferenc köszöntése* (1998.); *A legmakaiabb makai. Tanulmányok a 75 éves dr. Tóth Ferenc tiszteletére* (2003.). T. Bernátsky Sára: *Tóth Ferenc, a 75 éves helytörténész* (2004.); *A 80 éves Tóth Ferenc köszöntése* (2008.), Buzás Péter–Forgó Géza–Mátó Erzsébet–Fári Irén: *Dr. Tóth Ferenc 80 éves. Makói História*, 2008/1.

Lexikoni méltatások: *Révai Új Lexikona* 18. 84. Szekszárd, 2006.; Bodrits István: *Szeged és Csongrád megye múzeumainak munkatársai. A hagyomány szolgálatában*. Szerk.: Lengyel András. Szeged, 2002.

Brassó – és az Apáczai Csere János Egyesület

Brassó a Kárpát-kanyarban fekvő Barcaság-medence központja, amely Terra Borzaként szerepel először egy 1211-es oklevélben, amikor II. Endre király a német lovagrendet idetelepítette, hogy védje Magyarország délkeleti határát a kunoktól. A lovagrend két várat alapított itt, Földvárat és Brassót, azonban önkényeskedésük miatt a lovagoknak 1225-ben el kellett hagyniuk az országot. A kutatások szerint a szász telepesek a mai Németország nyugati feléből, a Rajna völgyéből érkeztek, a szűk völgyben kialakult kezdeti városmagot 1235-ben Corona néven említi egy oklevél, később, a tatárbetörés elmúltja után, 1252-ben már Barasu-ként, 1288-ban Braso-ként említik. Hunyadi János kormányzósága idején Brassó, akárcsak Kolozsvár, kerített várossá fejlődött.

Brassó – németül Kronstadt, románul Brasov – címeréhez legenda fűződik. A város legdélibb pontján, a Salamonkőnek nevezett helyen barlang található. Itt rejtőzött az ellenségei elől bujkáló Salamon király – szól a város megalapításának legendája. Salamon magyar király volt – ezért még mindig nem állítottak szobrot emlékére sehol a városban –, Árpád egyik utóda, 1052–1087 között élt, történelmi személy tehát, Szent Lászlót megelőzően uralkodott. Erdélyben is megfordult, harcolt a besenyők ellen, és egy alkalommal üldözői elől menekülve a mai Salamonkőnek nevezett helyen rúgattott át paripájával a sziklaszoroson, imát mondott, erre meghasadt a szikla, és a szakadékba estek az üldözők. A koronáját elásta egy fagyóker alá, amit aztán a városalapítók megtaláltak. Innen Brassó címere, a koronás gyökér, ezért is emlegetik Korona városaként.

Brassó sokszínű város – különböző nemzetiségűek és sokféle felekezetűek élnek egymás mellett. Talán ennek köszönhető, hogy ma is toleránsak egymás iránt az emberek. A Cenk tövében meghúzódó város patinás hangulatú: középkori épületei és a magasba tornyosuló, gótikus Fekete-templom turisztikai látványosság. Iparváros volt – a 1960-as években két hatalmas tehergépkocsi-, illetve traktorgyárat építettek, felduzzasztva román betelepítettekkel Brassó óshonos lakosságát. Ezáltal a hagyományos életvitel megbomlott Brassóban, és a patriarchális légkör odalett, a művelődési élet szinte kihalt.

Az 1990-es évek változása (a brassói gépipar csödbe jutott, az állami vállalatokat magánosították, illetve bezárták, nagyon sokan elköltöztek a városból) a gyárvárosnak tartott Brassó kulturális életének is impulzust adott. Brassó megye lakosságának, a Barcaságon élőknek mintegy 10%-a magyar nemzetiségű. Jelenleg egy kompakt közösség él Hétfalu-Brassó-Barcaújfalu-Apáca-Ürmös-Rákos-Kőhalom összefüggő területen, mintegy 35 ezer magyar. A megye művelődési életét meghatározza, alakítja a Brassói Lapok hetente megjelenő magyar újság (főszerkesztője *Ambrus Attila* a romániai magyar újságírószövetség elnöke), a magyar dalárda (karvezető *Klára Mária*), a helyi magyar TV (főszerkesztő *Bálint Ferenc* informatika/mérnök tanár, színimozgalmat vezetője), a Brassai Társaság (elnöke *Héjja Gyula* mérnök, nevéhez fűződik az évente megrendezésre kerülő Széchenyi-bál). A brassói magyarság számára létfontosságú az Áprily Lajos Főgimnázium, ahol több mint ezer 1-12. osztályos diák tanul.

Manapság Brassóban élénk magyar kulturális élet zajlik. A magyar kultúra jeles erdélyi, magyarországi, nyugat-európai és vajdasági képviselői fordulnak meg itt. A Megyei Tanács pozitív diszkriminációt alkalmaz: a kultúrára szánt költségvetés 14 százalékát a magyar rendezvények támogatására fordítja, a 10%-ban magyarok lakta városban azonban nem működik Magyar Ház.

A brassói magyar kulturális élet fémjelzője az Apáczai Csere János Kulturális Egyesület, amelynek elnöke *Házy Bakó Eszter*. *Őt kérdeztük az egyesület létrejöttéről, történetéről, célkitűzéseiről?*

HBE: Az egyesület 1991-ben alakult, hivatalos bejegyzésére 1992. januárjában került sor. Én 2000. február 11-én vettem át az elnöki tisztséget. Alapszabály szerint egyesületünk célja: valódi kulturális értékek terjesztése, közösségfejlesztés, hagyományok ápolása, identitástudat erősítése a szörványban, kapcsolatteremtés a Kárpát-medencében élő magyar közösségekkel.

E gazdag feladatsort hogyan, milyen rendezvények során sikerül megvalósítani?

HBE: Ismeretterjesztő előadásokat tartunk, hagyományápoló rendezvényeket szervezünk, megemlékező ünnepségeket történelmi eseményekről, vetélkedőket, könyvbemutatókat, író-olvasó találkozókat, különböző kiállításokat.

Vannak rendezvényeik, amelyek már átlépték a megye-, sőt az országhatárokat, és olyan ünnepségek, amelyekre naptár szerint már készül a magyar közösség...

HBE: Vannak évi rendszerességgel szervezett rendezvényeink. Januárban megünnepeljük a Magyar Kultúra Napját, a Költészet Napját, februárban szervezzük a Barcasági néptánc-találkozót, amit táncház követ, március 15-ére és Szent-István napra ünnepi műsorral készülünk. Húsvét előtt hímestojás-írást tanulnak a gyerekek, az írott tojásokból kiállítás is rendezünk. 2000-tól, minden év májusában, szervezzük a Reménység Házi Sokadalmat, a brassói magyar közösség majálisát. Ősszel a Bartalis János vers- és énekmondó versenyt szervezzük, 2008-ban az iskolások 15. adventi karácsonyváro rendezvényére és koncertjére került sor. Rendezvényeinken rendszerességgel fellép a brassói magyar dalárda, különböző népi táncsoportok, színjátszó csoportok, valamint egyéni előadók, hívatásos művészek.

A tavalyi évadot reneszánsz ünnepséggel kezdték, majd Brassó megyei néptánc-találkozóra került sor Bodolán, abban a községben, amely a Beldy grófok kastélyáról és udvarházáról is híres.

HBE: Sorrendben ez volt a harmadik néptánc-találkozó. A brassói Búzavirág-, Bokréta-, Sirülő-, Törpefenyő-együttesek mellett felléptek a megye településeiről érkezett néptáncosok – Bodoláról, Fűrészmezőről, Apácáról, Keresztvárról, Négyfaluból, Pürkerecről, Tatrangról és Ürmösről. Több mint 300 táncos és zenés ropta a táncot, húzta a talpalávalót.

Az Egyesület életében a legrangosabb, illetve a legnagyobb visszhangnak örvend az évente megrendezett, a Kárpát-medencéből érkező versenyzők közreműködésével, a Bartalis János vers- és énekmondó verseny. Hogyan is kezdődött?

HBE: 1993-ban, az RMDSZ Brassó megyei szervezete, Apáca, a szülőfalu és az Apácai Csere János Kulturális Egyesület közös szervezésében, nagy ünnepségsorozattal emlékeztünk Bartalis János költő születésének 100. évfordulójára. Márk Attila énekmondóval közösen, már akkor Bartalis mellé szegődtünk. Bemutattuk *Ez olyan idő...* című pódiumműsorunkat, amivel a bemutató után bejártuk a Barcaságot.

Azóta, évről évre, egy gyönyörű őszi hétvégén, amikor mindig süt a nap, Versünnep van Brassóban. Ilyenkor nem is a verseny a fontos, hanem a találkozás egymással és a verssel, a megmutatkozás, a kitárulkozás vágya, a világ vers általi megvalthatóságának reménye. Én, személyesen a verseny zsűritagjaként vettem ki a részem a verseny munkálataiban, majd a hetedik versenytől (2000) szervezem is a rendezvényt.

Tizenöt év alatt 470 versenyző (ha csak az országos döntőbe jutottakat számítjuk) lett Bartalis János-verssel gazdagabb. Számos díjnyertesünk magyarországi versenyeken képviselte példásan az erdélyi magyarságot. Sokan bejutottak színházművészeti egyetemekre, irodalmi pályát választottak, vagy beálltak a közművelődésben tevékenykedő önkéntesek táborába. És nagyon remélem, gazdagabbak lettek azok a vershallgatók, a befogadók, akik, eljöttek a versenyekre, hogy felfogják az üzenetet.

Boros Erika

In memoriam

Győri János (1922–2008)

Mély fájdalommal búcsúzunk a hazai honismereti mozgalom legaktívabb és leghosszabb ideig tevékenykedő munkásától, a jászkiséri Csete Balázs Honismereti Kör megalapítójától és három évtizeden át vezetőjétől, a helytörténeti gyűjtemény és tájház létrehozójától, Jászkisér nagyközség diszpolgárától, a helyi közművelődés nagyra becsült öregjétől, az iskolai oktatás és népművelés kiemelkedő munkásától, az önkéntes néprajzi és nyelvjárási gyűjtőpályázatok fáradszaktalan résztvevőjétől, Csete Balázs örökségének lendületes folytatójától és kiteljesítőjétől. A felsorolást még folytathatnám, hiszen olyannyira